

Præsentation af Justitias rapport:
Offentlighedslov og aktindsigt – brug for mere åbenhed

Birgitte Arent Eiriksson,
Direktør & Advokat

Mikele Schultz-Knudsen, ph.d.
Advokat & Chefkonsulent

 justitia-int.org
 [@Justitiaorg](https://twitter.com/Justitiaorg)
 facebook.com/justitiadk
 linkedin.com/company/justitia

Justitias undersøgelser

Justitias rapport undersøger, hvordan aktindsigtsreglerne anvendes og opleves i praksis.

Særligt fokus på journalisters oplevelser.

Tværdisciplinær metode: Juridiske, historiske og komparative (nordiske lande) analyser. Anvender spørgeskema og interviews med journalister. Indhenter data og case-eksempler fra ministerier og kommuner.

Igangværende lovforberedende udvalg kigger på sagsbehandlingstider og lukkethed i politiske beslutningsprocesser. Justitias rapport kigger bredere.

Problem 1: Sagsbehandlingstiden er ofte for lang

Betydningen for journalister

- 71 % oplever sjældent/meget sjældent/aldrig, at myndigheder overholder lovens 7-dages frist, der kun "undtagelsesvis" bør fraviges.
- 68 % oplever, at forsinkelsen ofte, meget ofte eller altid har væsentlig negativ betydning for deres arbejde.
- Ministeriedata viser flere sager på langt over 40 dage. Der kan gå måneder, da loven ikke sætter en grænse.

Justitia anbefaler

- At der indføres en maksimal sagsbehandlingstid, så journalister er garanteret svar f.eks. indenfor 1 måned.
- At aktindsigtssager grundet deres tidsmæssige aspekt skal prioriteres før rutineopgaver.
- At myndighedernes sagsbehandlingstider skal offentliggøres og en person på ledelsesniveau inddrages i alle fristudsættelser.

Problem 2: For stor lukkethed om politiske beslutningsprocesser

Citater fra journalister

"Vi taler på redaktionen ofte om, at når det gælder centraladministrationen, er offentlighedsloven reelt sat ud af kraft."

"Generelt er det min opfattelse, at offentlighedsloven svækkes i takt med, man kommer tættere på det politiske niveau. Jeg har flere gange prøvet at blive holdt hen, da det pågældende materiale kan skade en politiske sag."

Igangværende lovforberedende udvalg, Justitias indspark:

- Væsentligt at ministerbetjeningsreglen fra 2013 indskrænkes, da den er for bred.
- Væsentligt, at reglerne ikke bliver for skønsprægede, da det i praksis kan medføre mindre åbenhed.
- Folketingets Ombudsmand har tidligere fundet, at ministerierne ved meroffentlighed kun udleverer perifere dokumenter, der ikke har nogen interesse for journalister eller andre, f.eks. følgemails, uaktuelle dokumenter etc.

Problem 3: For stor lukkethed om administrative processer

Betydningen for journalister

- Væsentligt at forskere og journalister kan få indsigt i, hvorvidt administration af f.eks. sociallovgivning sker korrekt.
- Omhandler både kvantitativt materiale (dataudtræk) og indsigt i konkrete anonymiserede sager.
- Kommunerne mangler kendskab til reglerne. Justitia var nødt til at klage flere gange til Ankestyrelsen.

Justitia anbefaler

- At journalister og forskeres muligheder for at få aktindsigt i anonymiseret materiale samt i dataudtræk udvides.
- At der indføres minimumskrav til myndighedernes IT-systemer, så relevante cases lettere kan fremsøges.

Problem 4: Ingen konsekvens ved manglende lovoverholdelse

Betydningen for journalister

- 50 % af journalisterne var uenige i, at de havde tillid til myndigheders overholdelse af reglerne.
- Justitia var flere gange nødt til at klage til Ankestyrelsen, der gav Justitia ret.
- Mange myndigheder har ikke et klageorgan, især ministerier.

Justitia anbefaler

Inspiration fra databeskyttelsesområdet:

- At alle myndigheder skal udpege en intern offentlighedsrådgiver for intern kontrol og vejledning.
- At der indføres en bødeordning for grove tilsidesættelser.
- At der oprettes en samlet tilsyns- og/eller klagemyndighed.

Problem 5: Manglende fokus på udvikling af området

Justitia anbefaler

- At der sikres systematisk opdatering af Justitsministeriets vejledning, der ikke er opdateret siden 2013, selvom Ministeriet lovede at gøre det efter fortolkningstvivil var identificeret i 2017.
- At der anvendes teknologi til at skabe større åbenhed, f.eks. en database over dokumenters titler (bruges i Norge) eller brug af kunstig intelligens til anonymisering (der er allerede kommunale forsøg).

Samlet anbefaling – vejen frem:

- Der er flere problemer med offentlighedsloven end det igangværende lovforberedende udvalg har mandat til at undersøge.
- For ikke at forsinke dette udvalgs arbejde yderligere bør der nedsættes hurtigt arbejdende arbejdsgrupper til at arbejde med de ekstra problemstillinger.

